

NOVIKOVOV SEMINÁR 2001

- ZBORNÍK ABSTRAKTOV

**odborný seminár pri príležitosti 125. výročia narodenia
prof. Dr. Michala NOVIKOVA,
prvého vedúceho Katedry zoológie PRIF UK v Bratislave**

**6. apríla 2001
Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského, Bratislava**

zostavil Eduard Stloukal (ed.)

Príspevok k poznaniu mravcov niektorých zoborských biotopov Contribution to the Ant Fauna of Zobor Habitats

Janka GÁLOVÁ¹, Monika BUVALOVÁ², Michal AMBROS³

¹ Katedra zoológie a antropológie, FPV UKF, Nitra

² Bernolákova 39, 976 66 Polomka

³ Správa Chránenej krajiny oblasti Ponitrie, 949 01 Nitra

Mravce patria k skupine hmyzu, o ktorých je málo údajov z oblasti Trávnice aj napriek dlhodobému prírodovednému výskumu tejto oblasti CHKO Ponitrie. K poznaniu myrmekofauny Zobora prispela štúdia Drdulovej z roku 1991 a v roku 1997 začal výskum myrmekofauny Ambros a kol., v ktorom sme pokračovali. Vo vegetačnom období rokov 1999 a 2000 sme skúmali druhovú diverzitu mravcov na 4 biotopoch. išlo o biotop borovice čiernej, biotop agátu bieleho, biotop jaseňa mannového a xerothermné bezlesie (oblasť bývalých vinohradov). Odber vzoriek sa realizoval metódou preosevu 7-10 vzoriek listovej hrabanky a humusovej vrstvy pôdy. Na selekciu pôdnej fauny sme použili xereklektor Moczařského typu. Uvedenou metódou sme za dve vegetačné obdobia získali celkovo 4377 jedincov z 18 druhov a 10 rodov patriacich do 3 čeladi. Najpočetnejšie kvantitatívne zastúpenie mravcov (2147 jedincov) bolo v biotope jaseňa mannového, ktorý bol zároveň aj druhovo najbohatší (14 druhov). Eudominantami boli druhy *Leptothorax nylander*, *Leptothorax parvulus* a zástupcovia rodu *Tetramorium* boli dominantami tohto biotopu. Druhy rodu *Leptothorax* boli nájdené v lesných ekosystémoch aj v prácach predchádzajúcich autorov. Po kvantitatívnej stránke bola druhá najbohatšia oblasť bývalých vinohradov – xerothermné bezlesie (1370 jedincov). Našli sme tu zástupcov 8 druhov a najvyššiu dominanciu početnosti mali druhy z rodu *Tetramorium* a druh *Solenopsis fugax*, ktorý je charakteristický obľubou teplých miest v zemi pre svoje hniezda. Najslabšie zastúpené v počte nájdených jedincov boli biotopy agátu bieleho (525) a borovice čiernej (335). Najdominantnejšími druhmi v biotope agátu bieleho boli *Leptothorax nylander*, *Myrmica scabrinodis* a *Lasius emarginatus*. Najviac zastúpenými druhmi v biotope borovice čiernej boli *Leptothorax nylander*, *Lasius niger* a typický lesný druh *Stenamma westwoodi*. Z výsledkov vidieť rôzne druhové zastúpenie v jednotlivých skúmaných oblastiach, čo je ovplyvnené hlavne požiadavkami mravcov na životné prostredie. Spoločný druh pre všetky skúmané biotopy bol len jeden a to *Myrmica scabrinodis*. Zistili sme tiež dosť vysoké výkyvy v rámci dvoch vegetačných období, čo bolo pravdepodobne dôsledkom klimatických podmienok a kvalitou zberov.

Morfológia stavovcov na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského Vertebrate Morphology at Faculty of Sciences, Comenius University

Karol HENSEL

Katedra zoológie, Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského, Bratislava

Pôsobenie významného morfológa Prof. Michala Novikova na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského bolo krátke a náhle prerušené. Začiatkom päťdesiatych rokov minulého storočia začal morfológiu stavovcov rozvíjať na Katedre zoológie

Dr. Vladimír Podhradský. Jednak v rámci prednášok zo „Všeobecnej zoológie“, jednak vlastnou vedeckou prácou a prácami svojich diplomantov, predovšetkým v oblasti morfológie vtákov. Postupne, keď na fakultu začali prichádzať ďalší pracovníci, sa štúdium morfológie rozšírilo aj na ostatné triedy stavovcov. Za polstoročie sa tak vytvorila úctyhodná „knížnica“ vyše 60 diplomových prác o morfológii rýb (55 %), vtákov (17%), cicavcov (13 %), plazov (12 %) a obojživelníkov (3 %). Tematicky sa týkali osteológie (45 %), morfometrie a variability (20 %), raného vývinu (10 %), integumentu (8 %), laterálneho systému (3 %), sústavy nervov a zmyslov (3 %), tráviacej sústavy (3 %), vtákov (17%) atď. V súčasnosti sa problematika morfológie stavovcov (najmä rýb a plazov) rozvíja na dvoch pracoviskách Prírodovedeckej fakulty, na Katedre zoológie a na Katedre ekológie.

K histórii ichtyológie na Slovensku To the History of Ichthyology in Slovakia

Juraj Holčík

Ústav zoológie Slovenskej akadémie vied, Bratislava

Začiatky ichtyológie ako samostatnej vedeckej disciplíny na Slovensku sú späté s rybárstvom a datujú sa do r. 1932, keď v Liptovskom Hrádku bolo založené prvé rybárske pracovisko. Ichtyológia v pravom slova zmysle však vznikla až po r. 1945, ako dôsledok rozvoja vysokých škôl a následnej výchovy prvých pracovníkov špecializovaných na výskum rýb. V dôsledku odlišného historického vývoja i rozdielnej geografie, ichtyologický a rybársky výskum na Slovensku bol od začiatku zameraný na voľné vody, na rozdiel od českých krajín, kde sa sústredil prevažne na rybníkársť. Postupne vznikali špecializovaná rybárske pracoviská: r. 1948 v Martine, neskôr presunuté do Spišskej Novej Vsi a Žiliny, r. 1952 v Trnave a r. 1954 v Bratislave. Ťažisko výskumu bolo v bratislavskom pracovisku, ktoré existovalo až do r. 1991 pod rôznymi názvami. Jednotliví pracovníci boli aj na vysokých školách, múzeách a v rámci SAV. Riešili sa prevažne problémy súvisiace s aplikovanou ichtyológiou - rybárstvom, ktoré si vyžadoval vtedajší režim. Postupne sa realizoval faunistický a neskôr ekologický výskum, v malej miere aj taxonómia a systematika. Napriek tomu, že publikovanie prác v zahraničných časopisoch bolo zriedkavé a po r. 1970 len výnimočné, dosiahnuté výsledky našli priaznivý ohlas aj v zahraničí a slovenská ichtyológia získala vysoký kredit. Od konca 70. rokov ichtyológia na Slovensku začala stagnovať v dôsledku zabrzdenia personálneho rozvoja a od r. 1989 sa datuje je súčasný úpadok, zapríčinený organizačnými zmenami, nedostatkom záujmu zo strany študentov o ichtyológiu a rybárstvo, nedostatočnou výchovou ichtyológov na vysokých školách a predovšetkým všeobecnou redukciou prostriedkov vyčleňovaných na Slovensku na rozvoj vedy.